AVİM Yorum • No: 2023 / 37 • Eylül 2023

AVRUPA PARLAMENTOSU'NUN 2022 TÜRKİYE RAPORU YİNE ŞAŞIRTMADI

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Avrupa Parlamentosunun (AP) tavsiye kararı niteliğindeki yıllık Türkiye Raporu, 13 Eylül 2023 tarihinde Parlamento Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir.

2022 yılı Türkiye Raporu APde kabul edilmeden kısa bir süre önce Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Birliğin Durumu konuşmasında, genişleme konusunda inandırıcı olmak istiyorsak, bir takvimden bahsetmemiz gerekir[1]. demiştir. Genişlemenin öneminden bahseden von der Leyen, bununla beraber genişlemeyi kolaylaştırmak üzere anlaşmaların değiştirilmesinin beklenemeyeceğini de ifade etmiştir. Konuşmasında Dünyada kurumların ciddiyetinin üye sayısına bağlı olduğunu vurgulayarak, Büyüklük ve ağırlığın önemli olduğu bir dünyada, AB genişlemesi açık bir şekilde Avrupanın stratejik çıkarına olacaktır. demiştir[2]. Bu vesileyle, Türkiyenin dışarıda bırakılmak için özenle seçilen Batı Balkanlar ifadesi kullanılmış, bahsedilen bölgedeki beş ülkenin AB üyeliğine aday olduğu ve bazıları ile yaklaşık on yıldır müzakereler yürütüldüğünü belirtmiştir. Buradaki on yıl ifadesi önem taşımaktadır. Von der Leyen bu süreyi uzun olarak değerlendirmiştir. Türkiyenin AB üyelik sürecinin ne kadar uzun bir zamandır gündemde olduğu düşünüldüğünde, süre konusundaki beyanı inandırıcı olmaktan uzak kalmıştır. Bu çerçevede ABnin Ukrayna ve Moldova ile üyelik müzakerelerine başlaması için sonbaharda tavsiyede bulunması beklenmektedir.

Avrupa Komisyonu Başkanı von der Leyenin konuşmasından hemen sonra 2022 Türkiye Raporu AP Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Raporda Türkiyenin Ukrayna Rusya Savaşından sonra coğrafyanın zorlu bir bölge haline geldiği vurgulanmıştır. Böylesine karmaşık bir bölgede Türkiyenin kilit konumunun araçsal ve stratejik bir rol oynamasına olanak tanıdığına değinilmiştir. Ayrıca, Türkiyenin hem Ukrayna hem de Rusya tarafından kabul edilen tek kolaylaştırıcı olduğunun altı çizilmiş ve hayati önem taşıyan Karadeniz Tahıl Girişimi konusunda anlaşmaya varılmasında etkin bir rol üstlendiği belirtilmiştir[3]. Tahıl krizi dünya gıda endüstrisi için önemli bir sorun olmaktan Türkiyenin yapıcı tutumu sayesinde kurtulmuştur. Coğrafyamız yalnız Ukrayna-Rusya ilişkileri anlamında karmaşık değildir. Doğu Akdeniz, Kıbrıs, özellikle son dönemde Birleşmiş Milletler (BM) tarafından KKTC vatandaşlarına yönelik yapılan haksız tutum ile mücadele edilmesi de güncel konulardır. Ancak AP raporunda yer alan bu konudaki ifadeler, T.C. Dışişleri Bakanlığının açıklamasında da vurgulandığı gibi belirli çevrelerin tarihi ve hukuki gerçeklerden kopuk tek taraflı görüşlerini yansıtmıştır. Güney Kafkasyada, Karabağda soykırım yapıldığı

iddialarının boşa çıkmasını sağlayacak çıkar yolun da yine Türkiye olduğunu, ABnin Avrasya bağlantısının Türkiyeden geçtiğini bu çerçevede belirtmek yerinde olacaktır.

Raporda tahıl konusunda Türkiye takdir edilirken, ABnin Rusyaya yönelik yaptırımlarına Türkiyenin uyum sağlamama kararı aldığı; Türkiyenin ABnin ortak dış ve güvenlik politikası beyanlarına dış politika uyumunun 2021 ve 2022 yılları arasında %14ten %7ye gerileyerek tüm genişleme ülkeleri arasında açık ara en düşük seviyeye indiği vurgulanmıştır. ABnin Rusyaya yaptırım uygulamasından bu yana Türkiye ile Rusya arasındaki ticaretin neredeyse iki katına çıkması da AP raporunda belirtilmiştir. Her ülkenin dış politikada komşuları dolayısıyla izlediği politik farklılıklar göstermektedir. Türkiye de küresel bir kriz olan tahıl krizinin çözülmesine sadece bölgesel değil, dünya çapında bir katkı sağlamıştır. Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkiler gerekçe gösterilerek uyum yüzdesinin dramatik seviyelere indirilmesi asimetrik bir karardır.

AP Türkiye Raporunda hemen hemen her konu ele alınmıştır. En çarpıcı kısımlar genel değerlendirme içinde yer almıştır. Genel değerlendirme içindeki yirminci maddede, AB ve Türkiye üyelik sürecinin genel bir özeti dikkat çekmektedir[4]. Bu maddeye göre, Son birkaç yıldır, özellikle hukukun üstünlüğü, temel haklar ve tüm etnik, dini ve cinsel azınlıkların korunması ve kapsanması konularında gerekli reformları gerçekleştirmek için açık bir siyasi irade eksikliği gösteren Türk Hükümetinin, değerler ve standartlar konusunda Türkiye ile AB arasında süregelen ve giderek büyüyen uçurumu kapatma konusunda herhangi ilgisi olmadığı sonucuna varır; ayrıca, Türk Hükümeti'nin Kopenhag kriterlerine saygı gösterme ve bu kriterlere uyma ve AB politikaları ve hedefleriyle uyum sağlama konusunda hiçbir ilgi göstermediği sonucuna varıldığı[5] ifade edilmiştir.

Vize muafiyeti ile ilgili olarak ise Türkiyenin tamamlaması gereken altı kriter vrugulanmış ve Türk yetkililerin, bilinen altı kritere uyum için gerekli adımları atmadığı, bu dosyada ilerleme kaydedilmemesi nedeniyle AByi suçlamaya yönelik sürekli girişimlerinden derin üzüntü duyulduğu ifade edilmiştir. Avrupa Parlamentosunun raporları ile buna bağlı olarak aldığı kararlar, AB nezdinde bağlayıcılığı bulunmasa bile durumun özetini çıkarır niteliktedir [6].

Dışişleri Bakanlığı da konuya ilişkin sert bir açıklama yayınlamıştır. Bakanlık, AB Katılım müzakereleri süreci yerine farklı arayışların gündeme getirilmesini eleştirmiş, Doğu Akdeniz ve Kıbrıs konularındaki tek taraflılığın hukuki gerçeklerle bağdaşmadığı da vurgulanmıştır. Gümrük Birliğinin güncellenmesi ve vize serbestisinin hızlı bir çözüme ulaşması için her iki tarafın da katkısı olması gerektiği açıktır. Türkiyenin bölgesel ve küresel sorunların çözümünde önemli bir potansiyele sahip olduğu hatırlatılmış, bunun tespit edilmesi için de vizyoner bir bakış açısına sahip olmakla mümkün olduğunun altı çizilmiştir[7].

AP Genel Kurulu 2022 Türkiye Raporunun ABnin iç yapısı itibarıyla derece olumlu bir yaklaşım sergilemesi barındırması beklenmemekle birlikte, Türkiyeye yönelik çifte standart uygulandığını da gözler önünedir. Aday ülkelere tarih verilmesi gerektiğinin inandırıcı olduğu dile getirilse de Türkiyeye bu konuda on yıllardır bir tarih verilmiş değildir. Türkiye ile Birlik dışı bir ilişki kurarak hem Türkiyenin Birlike girmesinin engellenmesi hem de Birlikte olmasa bile ABnin ve AB kurumlarının tüm isteklerini

gerçekleştirmesi beklenmektedir. Oysa yapılması gereken, AB ile beraber hareket edilerek engellerin kaldırılmaya çalışılmasıdır. Türkiyenin bölgeye ve küresel siyasete sunduğu katkıların desteklenmesi bölgesel ve küresel istikrarın sağlanmasına katkı sağlayabilecek, ABnin küresel etkinliğini artırabilecektir.

*Fotoğraf: https://www.trthaber.com/haber/dunya/5-soruda-avrupa-parlamentosu-secimleri-414473.html

[1] Leyen'den genişleme mesajı: İnandırıcı olmak istiyorsak bir takvimden bahsetmeliyiz, *EuroNews*, 13 Eylül 2023, https://tr.euronews.com/2023/09/13/leyenden-genisleme-mesaji-inandirici-olmak-istiyorsak-bir-takvimden-bahsetmeliyiz.

[2] EU must prepare to grow to more than 30 members: Von der Leyen, *Al Jazeera*, 13 Eylül 2023, https://www.aljazeera.com/news/2023/9/13/eu-must-prepare-to-grow-to-more-than-30-members-von-der-leyen.

[3] Report on the 2022 Commission Report on Türkiye, *European Parliament*, europarl. europa.eu, 13 Eylül 2023, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0247_EN.html.

[4] Selim Yenel, Batı Cephesinde Yine Yeni Bir Şey Yok, *GİF*, 14 Eylül 2023, https://www.gif.org.tr/files/gif-bilgi-notu-bati-cephesinde-yine-yeni-bir-sey-yok.pdf.

[5] 20. Concludes that the Turkish Government has no interest in closing the persistent and growing gap between Türkiye and the EU on values and standards, as it has shown, for the past few years, a clear lack of political will to carry out the necessary reforms, in particular regarding the rule of law, fundamental rights and the protection and inclusion of all ethnic, religious and sexual minorities; concludes, further, that the Turkish Government has not shown any interest in respecting and upholding the Copenhagen criteria and in aligning itself with EU policies and objectives; Report on the 2022 Commission Report on Türkiye, *European Parliament*, europarl. europa.eu, 13 Eylül 2023, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0247_EN.html.

[6] Selim Yenel, https://www.gif.org.tr/files/gif-bilgi-notu-bati-cephesinde-yine-yeni-bir-sey-yok.pdf.

[7] "No: 224, 13 Eylül 2023, Avrupa Parlamentosunun 2022 Türkiye Raporu Hk.," *mfa.gov.tr*, https://www.mfa.gov.tr/no_-224_-avrupa-parlamentosu-nun-2022-turkiye-raporu-hk.tr.mfa.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "AVRUPA PARLAMENTOSU'NUN 2022 TÜRKİYE RAPORU YİNE ŞAŞIRTMADI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2023 / 37. Eylül 18. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/AVRUPA-PARLAMENTOSU-NUN-2022-TURKIYE-RAPORU-YINE-SASIRTMADI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır